

Soạn bài: Vào phủ Chúa Trịnh (Trích *Thượng kinh kí sự* - Lê Hữu Trác)

Hướng dẫn Soạn bài: Vào phủ Chúa Trịnh

Câu 1: Quang cảnh trong phủ chúa (được miêu tả từ ngoài vào trong, từ bao quát đến cụ thể).

- Phải qua mấy lần cửa, vườn hoa đầy sắc hương và tiếng chim riu rít, những dãy hành lang quanh co nối tiếp nhau.
- Đến hậu mã – nơi quân Hậu mã chờ sẵn để chúa sai, cột và bao lượn lượn vàng, nhà "Đại đường" tất cả các cột và đồ dùng đều sơn son thiếp vàng...
- Vào nội cung, cảnh càng xa hoa tráng lệ: trường gấm, màn là, xập vàng, ghế rồng, hương hoa ngào ngạt...

Quang cảnh cực kì xa hoa, lộng lẫy. Tác giả đã ngâm lên bài thơ để diễn tả hết sự sang trọng, vương giả trong phủ chúa.

** Những nghi thức, cung cách sinh hoạt trong phủ chúa:*

- Trong phủ có nhiều loại quan và người phục dịch, người làm một nhiệm vụ.
- Lời lẽ nhắc đến chúa Trịnh và thế tử phải hết sức cung kính.
- Thế tử chỉ là một đứa bé năm sáu tuổi, mạch xong lại lạy, 4 lạy nữa mới được lui ra. Muốn xem thân hình thế tử để chuẩn đoán bệnh phải có quan viện nội thần đến xin phép cởi áo cho thế tử...
- Tác giả vào đến nội cung không những không được thấy mặt chúa, tất cả chỉ làm theo lệnh và thông qua quan chánh đường.
- > Cảnh nội cung trang nghiêm phản ánh quyền uy tột bậc của nhà chúa.

** Cách nhìn của tác giả đối với đời sống nơi phủ chúa:*

- Tác giả không bộc lộ trực tiếp thái độ nhưng qua việc chọn chi tiết

để kể và tả, đôi lúc xen vào lời nhận xét khách quan, phần nào thấy được thái độ của ông:

- Ông nhận xét cảnh xa hoa, lộng lẫy tấp nập ở phủ chúa "khác hẳn người thường" đến mức không tưởng tượng nổi, "khác nào ngư phủ đào nguyên thừa nào".
- Được mời ăn cơm: tác giả nhận xét "toàn của ngon vật lạ"
- Tác giả nhận xét nguyên nhân nơi phủ chúa cái gì cũng đẹp, cái gì cũng sang nhưng thái độ của tác giả lại tỏ rõ sự dưng dưng, không đồng tính với cuộc sống quá tiện nghi, quá sang trọng, khác thường như vậy. Đó là cuộc sống ăn chơi, hưởng lạc xa xỉ nhưng lại chẳng có tự do sinh khí.

Câu 2:

Đoạn trích có nhiều chi tiết nghệ thuật rất "đắt", thể hiện nổi bật nội dung hiện thực của tác phẩm. Sự tinh tế và sắc sảo của tác giả đọng lại trong đoạn trích là ở những chi tiết tuy nhỏ nhưng rất gây ấn tượng:

- Hình ảnh nhân vật Trịnh Cán được khắc họa bằng những nét riêng, nhưng đồng thời mang ý nghĩa khái quát. Thế tử bị bệnh có đến bảy tám thầy thuốc phục dịch và lúc nào cũng có mấy người đứng hầu hai bên. Dù thế tử chỉ là một đứa bé trẻ lên 5 – 6 tuổi, nhưng khi vào xem bệnh, thầy thuốc già phải quỳ lạy bốn lạy và khi xem mạch xong phải lạy bốn lạy nữa trước khi lui ra. Muốn xem thân thể của thế tử như thế nào để đoán bệnh thì phải có một viên quan nội thần đến xin phép được cởi áo cho thế tử.
- Sự tinh tế, sắc sảo trong việc miêu tả của tác giả kết tinh ở những chi tiết tuy nhỏ nhưng gây ấn tượng như việc thế tử ngồi chễm chệ trên sập vàng để một cụ già phải quỳ dưới đất lạy bốn lạy, rồi cười và ban một lời khen: "Ông này lạy khéo!".
- Chi tiết tác giả đi vào nơi ở của thế tử để xem mạch: "Ờ trong tối om, không có cửa ngõ gì cả. Đi qua độ năm, sáu lần trướng gấm như vậy ...". Có thể nói, đọc đến chi tiết này, nhiều người đã có thể cắt nghĩa được nguyên nhân căn bệnh của thái tử Cán. Một đứa trẻ còn quá nhỏ lại bị "giam hãm" nơi thâm cung không có ánh sáng ban ngày thì làm sao có được sinh lực tự nhiên để sống.
- Truyện còn có nhiều chi tiết khác cũng sắc sảo như vậy: chi tiết miêu tả nơi "Thánh thượng đang ngự" (có mấy người cung nhân đang đứng xúm xít. Đèn sáp chiếu sáng làm nổi bật màu mặt phấn và màu áo đỏ. Xung quanh lấp lánh, hương hoa ngào ngạt), rồi chi

tiết miêu tả dụng cụ để ăn uống, ... Lời văn của tác giả rất tự nhiên, không hề có chút cường điệu nào. Cũng chính vì thế mà việc hưởng lạc xa hoa của nhà chúa tự nó phơi bày ra trước mắt người đọc không cần thêm một lời bình luận nào.

Câu 3: Phẩm chất người thầy thuốc giỏi: tuy ông ở quê nhưng tiếng tăm của ông "như sấm bên tai các thầy thuốc giỏi ở trong cung. Ông hiểu rõ căn bệnh thể tử nhưng sợ chữa khỏi ngay sẽ bị giữ lại bên chúa, bị công danh trói buộc. Chứng tỏ ông là người khinh thường danh lợi.

– Ông muốn chữa bệnh cảm chừng cho thể tử nhưng lại thấy trái với ý đức, phụ lòng của cha ông...

--> Chứng tỏ ông là người có lương tâm, đức độ.

– Khi đã quyết định chữa bệnh cho thể tử, mặc dù ý kiến trái với ý đa số thầy thuốc trong cung nhưng ông vẫn bảo vệ giữ nguyên ý kiến. Chứng tỏ ông là người thầy thuốc già dặn kinh nghiệm và có bản lĩnh, có chính kiến.

Câu 4:

Thành công của đoạn trích phải kể đến giọng điệu kể chuyện rất kí sự của Lê Hữu Trác, đó là sự xen kẽ rất tự nhiên của lời kể và lời bình. Thông thường, kí là kết quả của sự kết hợp giữa tả cảnh và thể hiện tâm tư. Ở đây, tác giả chú ý nhiều đến tả cảnh, đến tường thuật sự việc. Nhưng ngay trong giọng kể có vẻ khách quan ấy đã chứa đựng những đánh giá, bình luận thể hiện thái độ của người viết. Khi tả cảnh xa hoa, đông đúc của phủ chúa, tác giả viết: "Tôi nghĩ bụng: Mình vốn con quan, sinh trưởng ở chốn phồn hoa, chỗ nào trong cấm thành mình cũng đã từng biết. Chỉ có những việc ở trong phủ chúa là mình mới chỉ nghe nói thôi. Bước chân đến đây mới hay cảnh giàu sang của vua chúa thực hẳn khác người thường!". Khi dự bữa cơm sáng, ông viết: Mâm vàng, chén bạc, đồ ăn toàn là của ngon vật lạ, tôi bấy giờ mới biết cái phong vị của nhà đại gia. Đó là những câu văn thâm thúy ẩn chứa sắc thái mỉa mai của người viết đối với sự xa hoa quá mức của phủ chúa. Kí sự của Lê Hữu Trác là kết quả của sự quan sát tinh tế, bộc lộ thái độ một cách kín đáo nhưng sâu sắc. Đó là thể văn tự sự giàu chất trữ tình.